שניהם את אפרים בימינו משמאל ישראל
ואת מנשה בשמאלו מימין ישראל ויגש
אליו : וישלח ישראל את ימינו וישת על
ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על
ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור :
ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו
אבתי לפניו אברהם ויצחק האלהים הרעה אתי
מעודי עד היום הזה : המלאך הגאל אתי
מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם
אבתי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ :
וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש
אפרים וירע בעיניו ויתמך יד אביו להסיר
אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה :
ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכר
שים ימינך על ראשו : וימאן אביו ויאמר
ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא
יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו
יהיה מלא הגוים : ויברכם ביום ההוא לאמור
בך יברך ישראל לאמר ישמך אלהים
כאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנש
מנשה : ויאמר ישראל אל יוסף הנה אנכי
מת והיה אלהים עמכם והשיב אתכם אל ארץ
אבתיכם : ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך
אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי :
פ
ויקרא יעקב אל בניו ויאמר

וסריב אבוהי ואמר ידענא ברי
ידענא אף הוא יהי לעם ואף הוא
יסגי וברם אחוהי זעירא יסגי מניה
ובנוהי יהון שליטין בעממיא :
ובריכנון ביומא ההוא למימר בך
יברך ישראל למימר ישוינך ייי
כאפרים וכמנשה ושוי ית אפרים
קדם מנשה : ואמר ישראל ליוסף
הא אנא מאית ויהי מימרא דייי
בסעדכון ויתיב יתכון לארע
אבהתכון : ואנא יהבית לך חולק
חד יתיר על אחך די נסיבית
מידא דאמוראה בחרבי ובקשתי :
וקרא יעקב לבנוהי ואמר אתכנשו
ואחוי לכון ית דיערע יתכון
בסוף יומיא : אתכנשו ושמעו
בני ישראל וקבילו אולפן מישראל
אבוכון : ראובן בכרי את חילי
וריש תקפי לך הוה חזי למיסב תלת
חולקין בכירותא כהונתא ומלכותא
על דאזלתא לקבל אפך כמיא
ברם לא אתהניתא חולק יתיר לא
תסב ארי סליקתא בית משכבי
אבוך בכן אחילתא לשויי
ברי סליקתא :
שמעון ולוי אחין גברין גברין
בארע תותבותהון עבדו גבורא
ברזהון לא הות נפשי במכנשהון
למחך לא נחתית מן יקרי ארי
ברעותהון קטלו קטול וברעותהון
תרעו שור סנאה : ליט רוגזהון
ארי תקיף וחמתהון ארי קשיא
אפליגנון ביעקב ואבדרינון
בישראל : יהודה את אודיתא
ולא בהיתתא בך יודון אחך
ידך תתקף על בעלי דבבך
יתברון סנאך יהון מחזרין קדל
קדמך יהון מקדמין למשאל
בשלמך בני אבוך : שלטון יהי
בשירויא ובסופא יתרבא מלכא
מדבית יהודה ארי מדין קטלא
ברי נפשך סליקתא ינוח ישרי
בתקוף כאריא וכליתא ולית
מלכו דתזעזעניה : לא יעדי

ויברך האלהים ברוח יעקבוהי
ואבי הוא בתחילה : יברך את הנע׳
מנשה ואפרים : וידגו · כדגים
הללו שפרים ורבים ואין עין
הרע שולטת בהן : ויתמך יד
אביו · הרימה מעל ראש בנו
ותמכה בידו : ידעתי בני ידעתי
שהוא הבכור · וגם הוא יהיה
לעם ויגדל · שעתיד לצאת ממנו
גדעון שהקב״ה עושה נס על
ידו ואולם אחיו הקטן יגדל
ממנו · שעתיד יהושע לצאת
ממנו · שינחיל את הארץ ·
וילמד תורה לישר׳ · וזרעו יהיה
מלא הגוים · כל העולם יתמלא
במלאת שמעו ושמו כשיעמיד
חמה בגבעון וירח בעמק אילון :
בך יברך ישר׳ · הבא לברך את
בניו יברכם בברכתם · ויאמר
אדם לבנו ישימך אלקים כאפרים
וכמנשה : וישם את אפרים
בברכתו לפני מנשה להקדימו
בדגלים ובחנוכת הנשיאים :
ואני הנה נתתי לך · לפי שאתה טורח
להתעסק בקבורתי ואף אני גם
אני נתתי לך נחלה שתקבר בה
ואיזו זו שכם · שנ׳ ואת עצמות
יוסף · אשר העלו ממצרים
קברו בשכם : שכם אחד על
אחיך · שכם ממש היא
תהיה לך יתירה חלק אחד
על אחיך : בחרבי ובקשתי ·
כשהרגו שמעון ולוי את אנשי
העיר נתכנסו כל סביבותיהם
להזדווג להם וחגר יעקב
כלי מלחמה כנגדם : ד״א שכם
אחד · היא הבכורה שיטלו
בניו שני חלקים · ושכם לשון
חלק הוא · וקרובו רבים
במקרא · אחת לקח שכם
כי תשיתמו שכם · תשית
שונאיי לפני לחלקים ·
דרך ירצחו שכמה · איש
חלקו · ועכשו שכם אחד אשר
לקחתי מיד האמורי · מיד
עשו שעשה מעשה אמורי ·
ד״א שהיה צדו אביו באמרי
פיו · בחרבו ובקשתו ·

בחרבי ובקשתי · היא חכמתו
ותפלתו : ואגידה לכם ·
ביקש לגלות
את הקץ ונסתלקה שכינה
ממנו והתחיל אומר דברים
אחרים : ראשית אוני ·
היא טיפה ראשונה שלו
שלא ראה קרי מימיו :
אוני · כחי · כמו מצאתי
און לי · ארבה אונים ולאין
אונים : יתר שאת · ראוי

היית להיות יתר על אחיך · בכהונה · לש׳
נשיאות כפים · ויתר עז · במלכות · כמו
ויתן עז למלכו · ומי גרם לך להפסיד
פחז כמים · הפחז והבהלה אשר
מיהרת להראות כעסך כמים הל׳
הממהרים למרוצתם · לכך אל תותר
אל תרבה ליטול את כל היתרות
הללו שהיו ראויות לך · ומהו הפחז
אשר פחזת · כי עלית משכבי אביך
אז חללת אותו שעלה על יצועי · שם
שכינה שדרכה להיות עולה על יצועי ·

פחז · שם דבר הוא לכך טעמו
למעלה · כלו נקוד פתח · ולו היה לשון
עבר היה נקוד חציו קמץ וחציו
פתח וטעמו למטה : יצועי · לשון משכב ·
על שם שמציעין אותו על ידי לבדין
וסדינין · ודומה לו · אם זכרתיך
על יצועי · אם אעלה על ערש יצועי :
שמעון ולוי אחים · בעצה אחת
על שכם · על יוסף · ויאמרו איש אל
אחיו · עתה לכו ונהרגהו · מי הם
אם תאמר ראובן או יהודה · הרי

לא הסכימו בהריגתו · ואם בני
השפחות · הרי לא היתה שנאתן שלימה
שנאמר · והוא נער את בני בלהה
זבולון לא היו מדברים בפני אחיהם
הגדולים מהם · על כרחך שמעון